

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. І. І. МЕЧНИКОВА

NBONU

16/00/91

ВАН ЦІНШЕН

УДК 911.3:338.48(511.23)

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
РЕКРЕАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА
(НА ПРИКЛАДІ ТУРИСТИЧНОЇ ЗОНИ МІСТА
ЧЖЕНЧЖОУ, КНР)

У&Ч

11.00.02 - економічна і соціальна географія

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата географічних наук

Ван Циншен

Одеса - 2003

*Регр
110762*

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі економічної і соціальної географії Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор географічних наук, професор
ТОПЧИЄВ Олександр Григорович, завідувач
кафедри економічної
і соціальної географії,
Одеський національний університет
ім. І.І. Мечникова, професор.

Офіційні опоненти: доктор географічних наук, професор
НИКІТИНА Марина Геннадіївна,
Таврійський національний університет
ім. В. І. Вернадського,
завідувач кафедри міжнародної економіки

доктор економічних наук, професор
СТЕПАНОВ Вячеслав Миколайович,
Одеський інститут проблем ринку
і економіко-екологічних досліджень
НАН України, заступник директора

Провідна установа: Інститут географії Національної академії
наук України, м. Київ

Захист дисертації відбудеться “03” жовтня 2003 року о 16 годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.41.051.03. у Одеському
національному університеті ім. І. І. Мечникова за адресою: 65058,
м. Одеса, Шампанський пров., 2, ГГФ, ауд. 108.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського
національного університету ім. І. І. Мечникова за адресою: 65026, м. Одеса,
вул. Преображенська, 24.

Автореферат розісланий “02” вересня 2003 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор географічних наук, професор

 Є. В. Єлісєєва

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Останні десятиріччя 20-го ст. відзначені так званою «революцією послуг», серед яких безперечним лідером являється *рекреаційне господарство* (РГ). Індустрія відпочинку і туризму стала головною галуззю господарства в усіх розвинених країнах і однією з опорних галузей економіки багатьох країн, що розвиваються. В РГ стрімко зростають тенденції глобалізації і світогосподарської інтеграції, розвитку великих міжнародних структур з маркетинга і менеджмента туризму.

Стрімкий розвиток індустрії туризму спостерігається протягом останніх двадцяти років і в Китаї. Актуальною стала проблема теоретичної і методичної розробки рекреаційного маркетингу і менеджменту, адаптації прогресивних методів і форм організації туризму до сучасних умов КНР. Як нам представляється, головною ланкою у вирішенні цієї проблеми є регіональний рівень державного управління та місцевого самоврядування - рівень провінції.

Специфіка РГ як особливого виду економічної діяльності потребує глибокого і комплексного аналізу всіх передумов його формування і розвитку - природних умов і рекреаційних ресурсів, соціально-економічних особливостей формування рекреаційного попиту та організаційно- економічних можливостей його задоволення. У суспільній географії розробляється концепція територіальних соціально-економічних систем, яка повною мірою забезпечує комплексний підхід до вивчення РГ, взаємопов'язаний аналіз і інтегральні оцінки усіх основних складових індустрії туризму - природно-рекреаційних і історико-культурних ресурсів, інфраструктури і сфери послуг, рекреаційного попиту і пропозицій.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Після наукового стажування в Одеському національному університеті автор у 1999 р. запропонував уряду провінції Хенань науковий проект за темою «Дослідження розвитку рекреаційного комплексу провінції Хенань», який був єдиним проектом у сфері дослідження РГ і отримав підтримку уряду; метою проекту було вивчення *територіальної рекреаційної системи* (ТРС) провінції Хенань і розробка моделі її розвитку. У подальшому за дорученням уряду автор керував рядом інших проектів, таких як «Заходи і формування РГ повіту Мянччі» (2001), «Розвиток туризму на території водосховища Сяоланді ріки Хуанхе» (1999), «Генеральне планування розвитку туризму міста . Саньменься» (1999) і т.д. У своїх книгах, таких як «Дослідження планування туристичних районів» (2000), «Дослідження розвитку РГ провінції Хенань» (2001), автор всебічно вивчав проблеми розвитку РГ провінції Хенань.

1403257

Об'єкт і предмет дослідження. Рекреаційний комплекс туристичної зони міста Чженчжоу (ТЗЧ) представляє *об'єкт дослідження*, а його територіальна організація є *предметом дослідження*.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у теоретичній і методологічній розробці сучасних принципів *територіальної організації* (ТО) рекреаційного господарства та їх практичної реалізації на прикладі туристичної зони міста Чженчжоу (КНР). У відповідності з поставленою метою вирішувались наступні дослідницькі завдання:

- проаналізувати тенденції і проблеми розвитку РГ у світі і в окремих країнах, у тому числі в Україні і Китаї;
- зробити огляд розвитку рекреаційної географії як науки і представити її сучасний понятійно-концептуальний апарат;
- показати особливості РГ як виду економічної діяльності і обґрунтувати його функціональну структуру;
- розробити загальну методичну схему вивчення ТО РГ стосовно особливостей його розвитку у Китаї;
- вивчити рекреаційний комплекс *туристичної зони міста Чженчжоу* (ТЗЧ) і проблеми його розвитку;
- вивчити ТО рекреаційного господарства ТЗЧ і провести її рекреаційне районування для цілей туристичного маркетингу і менеджменту.

Методологія і методи дослідження. Методологічну основу досліджень складають роботи географів, економістів, соціологів, культурологів, спеціалістів по маркетингу і менеджменту РГ. У першу чергу використано теоретичні і методичні розробки по рекреаційній географії в країнах СНД В.С. Преображенського, Ю.А. Веденіна, М.С. Мироненка, І.Т. Твердохлебова, М.П. Крачила, І.М. Яковенко, О.О. Бейдика, В.П. Руденка, Л.Г. Руденка, Д.В. Ніколаєнка, В.М. Степанова та ін. З інших зарубіжних авторів використані роботи Г. Робінзона, Д. Перса, А. Матієсона, Л. Сміта та ін. Вітчизняні розробки представлені роботами Гуо Лайсі, Бао Дзигана, Чень Чжуанькана та ін.

В роботі використано законодавчі і нормативно-правові документи КНР у сфері рекреації і туризму.

Поставлені дослідницькі завдання вирішувались за допомогою системи методів і прийомів дослідження, серед яких методи польових географічних досліджень туристичних об'єктів і районів, оцінки природно-ресурсного і культурно-історичного рекреаційного потенціалу, рекреаційного районування, картографічний, порівняльно-географічний, економіко-статистичний. Використані такі загальнонаукові підходи і методи, як системно-структурний, історико-генетичний, типологічний, дедуктивно-логічний.

Фактологічну базу дисертаційної роботи складають звітні-статистичні матеріали уряду провінції Хенань і його повітових структур, а також матеріали польових досліджень і спостережень головних рекреаційних об'єктів і проектних розробок розвитку рекреаційного господарства провінції Хенань і основних рекреаційних районів, виконаних автором у 1999-2001 рр.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

- розвинуті і поглиблені уявлення про рекреаційне господарство як специфічний вид економічної діяльності;
- показано, що за своєю функціонально-галузевою структурою РГ є складним міжгалузевим комплексом, в якому різноманітні види рекреаційного обслуговування тісно переплетені з обов'язковими супутніми послугами;
- розроблена принципово нова багаторівнева схема структурування *рекреаційного комплексу на спеціалізовані підкомплекси, рекреаційні кластери, рекреаційні цикли, рекреаційні ланки*;
- вперше у вітчизняну (КНР) географію туризму введено поняття територіальної рекреаційної системи (ТРС) як базової форми ТО індустрії туризму;
- класична модель ТРС (В.С. Преображенський та ін.) критично переосмислена стосовно світових тенденцій розвитку РГ, і до неї включені рекреаційні послуги як продукт ТРС, підсистеми рекреаційного маркетингу і менеджменту;
- вперше здійснене комплексне географічне дослідження РГ провінції Хенань і його територіальної організації;
- вперше розроблена схема рекреаційного районування ТЗЧ;
- обґрунтована методична схема вивчення ТО РГ на регіональному рівні, адаптована до сучасної китайської економіки.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень і висновків дисертаційного дослідження забезпечені значним за об'ємом і репрезентативним фактологічним матеріалом - загальним економіко-статистичним і спеціальним туристичним, а також використанням сучасної методології і сукупності методичних підходів і прийомів дослідження. Певну верифікацію результати дослідження отримали у проектних розробках розвитку РГ провінції Хенань, які проходили відповідну експертизу.

Наукове значення роботи полягає у розвитку теорії і методології рекреаційної географії за такими головними напрямками: 1) аналіз тенденції мотивації рекреаційної діяльності; 2) структурування рекреаційних комплексів;" 3) розробка концепції функціональних поєднань видів рекреаційних послуг - рекреаційних кластерів;

- 4) розвиток концепції ТРС;
- 5) подальший розвиток рекреаційної географії як науки в КНР.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть використовуватися (і вже використовуються) державними і місцевими органами управління туризмом, туристичними підприємствами і організаціями провінції Хенань, а також інших провінцій Китаю. До роботи додається довідка про розробку автором 26 проектів розвитку туризму на замовлення уряду провінції Хенань. Методологічні і методичні розробки автора можуть бути використані в університетських курсах географії туризму.

Особистий внесок здобувача. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження розроблені особисто автором на основі оригінального фактичного матеріалу, зібраного автором. Консультативну допомогу в своїй роботі автор отримав від спеціалістів інститутів географії Української і Російської академії наук, співробітників географічних факультетів Чернівецького, Одеського, Таврійського і Львівського національного університетів.

Апробація результатів дисертації. Основні тези і положення дисертації доповідались на міжнародних наукових конференціях:

- П'ятий симпозіум по туризму країн і регіонів Азії і Тихого океану (Гонконг, 23-25 серпня 1999 р.);
- Перший симпозіум по екотуризму Китаю (повіт Сися провінції Хенань, 10-15 вересня 2001 р.);
- Трансграничні проблеми країн СНД (Алушта, 3-7 вересня 2002 р.);
- Проблеми і перспективи туристичного бізнесу в Україні (Алушта, 1-5 жовтня 2002 р.);
- 3-й міжнародний симпозіум «Сталий розвиток екологічного туризму на чорноморському узбережжі» (курорт Сергіївка в Одеській області, 10-13 червня 2003 р.).

Результати досліджень обговорювались на наукових зібраннях Інституту географії АН провінції Хенань (1999-2001 рр.) і в ході розробки проектів розвитку РГ провінції Хенань з урядовими експертами (1999-2001 рр.).

Публікації. За матеріалами досліджень опубліковані 16 робіт, в тому числі 3 монографії і 13 статей, з них дві в співавторстві, загальним об'ємом близько 51 авторських листів.

Структура і обсяг дисертації. Робота складається з вступу, чотирьох основних розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків і післямови. Загальний обсяг дисертації- 211 сторінок, з яких 150 сторінок основного тексту, 44 таблиць, 24 рисунка, 136 найменувань першоджерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі аналізуються тенденції і проблеми розвитку РГ в світі і окремих країнах. Аналіз показує, що РГ стало одним з ведучих напрямків розвитку світової економіки, який добре узгоджується з «революцією послуг», що розпочалась в останні десятиріччя 20-го ст., і в повній мірі відповідає тенденціям постіндустріального розвитку і становленню «економіки культури» замість «економіки індустрії». У роботі проаналізований розвиток РГ в окремих країнах, зокрема, в Україні і в Китаї. Україна має вигідне географічне положення, багата рекреаційними ресурсами, і її РГ в цілому розвивається у руслі світогосподарських тенденцій. Для багатьох регіонів України РГ повинно стати ведучою галуззю господарства.

За головними показниками розвитку РГ Китай вже ввійшов у десятку країн-лідерів туристичної індустрії. Туризм у Китаї, починаючи з 1970-х років, швидко еволюціонує від простих форм відпочинку до туризму міжнародних стандартів. Головною проблемою подальшого розвитку РГ в країні лишається удосконалення рекреаційного маркетингу і менеджменту, науково-методологічне і організаційно-економічне підсилення туризму.

У другому розділі проаналізовані методологічні принципи та методичні підходи сучасної рекреаційної географії, методологічно поглиблені й методично розроблені головні аспекти дослідження територіальної організації РГ.

Стрімкий розвиток світової туристичної індустрії потребує відповідного наукового, методичного і організаційного забезпечення. У цьому зв'язку потребує критичного ретроспективного аналізу і подальшого розвитку рекреаційна географія (географія туризму).

РГ являється галуззю економіки, яка включає чотири частини, такі як рекреаційні ресурси, базові рекреаційні продукти, рекреаційне обслуговування і управління. РГ як галузь господарства має свої особливості і здійснює сильний вплив на природне і гуманітарне середовище.

Потребує подальшого розвитку понятійно-концептуальний апарат рекреаційної географії і, в першу чергу, понятійно-термінологічна розробка територіальної організації РГ. Автор вважає, що центральним завданням територіальної організації РГ є наступне: використовуючи теорію і методологію географічних наук, згідно принципам розвитку господарства досліджувати сформований чи той, що формується, рекреаційний комплекс, щоб за умови збереження якості навколишнього середовища та умов життя населення сприяти сталому розвитку РГ, підвищити рівень індустріалізації РГ і його частку в структурі національного господарства, впровадити ринкові принципи регулювання його розвитку.

Суб'єктом РГ виступають рекреанти, відтак *мотивація рекреаційної діяльності* (МРД) має великий вплив на розвиток і формування РГ. Запропонована автором систематика видів і рівнів МРД рекреантів (рис.1) має важливе значення для організації і менеджменту РГ.

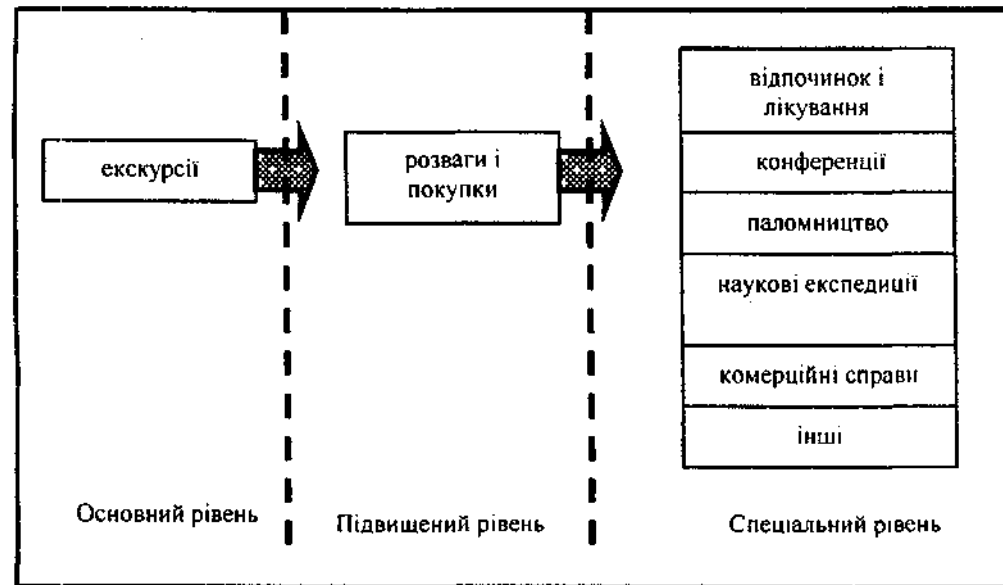

Рис. 1. Рівні мотивації рекреаційної діяльності

Дослідження мотивацій рекреаційної діяльності показало їх високу динамічність і кон'юнктурність: груповий і організований туризм замінюється родинним і індивідуальним, оздоровчий - екстремальним, ознайомчий - пізнавальним і т.д. Нові потреби породжують все більш різноманітні види рекреаційного обслуговування, і цей процес потребує постійного і системного моніторингу.

Стрижневою проблемою рекреаційного маркетингу і менеджменту виступає систематика та класифікація видів рекреаційної діяльності. На даний час, за європейською класифікацією видів економічної діяльності, рекреаційне господарство не має єдиної рубрики і зустрічається у 5 різних секціях, численних підсекціях і класах. На прикладі рекреаційного комплексу провінції Хенань нами розроблена систематика видів рекреаційної діяльності за різними рівнями територіальної організації господарства (рис. 2). Виділені 8 видів рекреаційної діяльності, які додатково поділені на підзиди.

РГ представляє собою складну ієрархічну систему, функціонально-галузєва структура якої лишається слабо розробленою. Пропонується

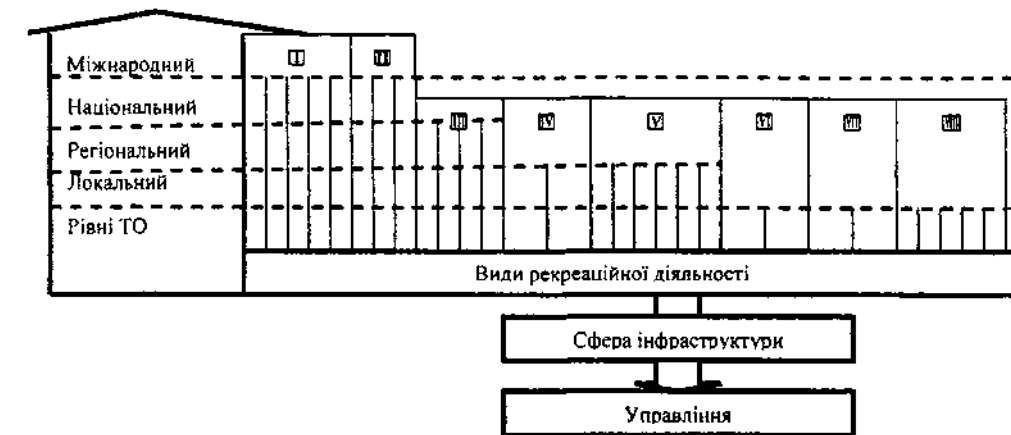

Рис. 2. Систематика видів рекреаційної діяльності провінції Хенань (КНР)

I - культурний туризм з рекреаційними кластерами: 1 - Шаолінський ушу; 2 - Луминські печери; 3 - пам'ятники відомим людям; 4 - Тайцзіцюань; 5 - крупні тематичні парки культури; **II** - туризм історичних пам'ятників: 1 - руїни цивілізації китайського народу; 2 - історико-культурні і відомі міста; 3 - Хенанський музей; **III** - релігійний туризм: 1 - монастир Шаолінсьи; 2 - храм Білого коня; 3 - батьківщина Хуанді (жовтого імператора); 4 - батьківщина Лаоци; **IV** - фольклорний туризм: 1 - традиційний сільський дім провінції Хенань; 2 - народне мистецтво; **V** - природний туризм: 1 - водосховище Сяоланді на річці Хуанхе; 2 - гора Суншань; 3 - термальні курорти та здравниці; 4 - місця для гірського відпочинку - «попередження сонячного удару»; 5 - місця науково-експедиційного туризму; 6 - ландшафти карстової печери; **VI** - туристичні товари: 1 - проектування і виробництво туртоварів, сувенірів; 2 - реалізація туристичних товарів; **VII** - рекреаційний маркетинг і менеджмент: 1 - маркетинг рекреаційної продукції; 2 - менеджмент рекреаційного ринку; **VIII** - рекреаційне обслуговування: 1 - побутове; 2 - транспортне обслуговування; 3 - охорона здоров'я; 4 - пізнавальне і розважальне обслуговування; 5 - забезпечення рекреаційної безпеки.

наступна функціональна структура РГ: 1) рекреаційний комплекс - міжгалузєвий комплекс, сектор економіки; 2) рекреаційні підкомплекси; 3) рекреаційні кластери - види рекреаційної діяльності; 4) рекреаційні цикли; 5) рекреаційні ланки (рис. 3).

Концепція ТРС відіграла виключно важливу роль у розвитку рекреаційної географії і зберігає й нині свій високий методологічний потенціал. У наш час вона може бути певною мірою доповнена й модифікована. Справа в тому, що серед складових ТРС була відсутня її «продукція» - *рекреаційні послуги*. Нагадаємо, що у той час рекреацію відносили до так званої «невиробничої сфери». Поняття «нематеріальне

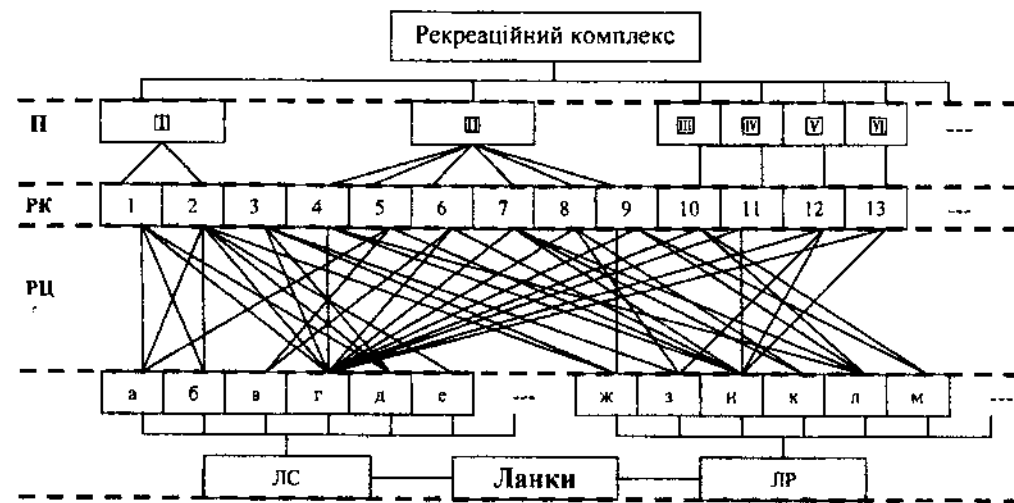

Рис. 3. Функціональна структура рекреаційного комплексу

Підкомплекси (II): I - курортно-оздоровчий, II - пізнавально-діловий, III - спортивний, IV - екологічний, V - релігійний, VI - розважальний та ін. **Рекреаційні кластери (РК) – види рекреаційної діяльності:** 1 – курортно-лікувальний відпочинок, 2 – курортно-оздоровчий відпочинок, 3 – спортивно-оздоровчий відпочинок, 4 – пізнавальний туризм, 5 – історико-етнографічний туризм, 6 – історико-культурний туризм, 7 – науковий туризм, 8 – діловий туризм, 9 – торговий туризм, 10 – спортивний туризм, 11 – ландшафтно-екологічний туризм, 12 – релігійний туризм, 13 – розважальний туризм. **Рекреаційні цикли (РЦ):** поєднання окремих видів рекреаційного обслуговування (ЛР) і супутніх видів послуг (ЛС).

виробництво» і «виробництво послуг» з'явилися у вітчизняній літературі практично лише у 1990-х роках. Тепер вже очевидно, що головною функцією ТРС є «продукування» рекреаційних послуг та рекреаційного сервісу. Концепція ТРС лишається базовою моделлю територіальної організації РГ. З урахуванням сучасних тенденцій розвитку РГ її треба доповнити підсистемами рекреаційного маркетингу і менеджменту (рис. 4).

У третьому розділі аналізується рекреаційний комплекс в економіці туристичної зони міста Чженчжоу (ТЗЧ). ТЗЧ займає центрально-вузлове географічне положення в Китаї і володіє дуже вигідним природним і історико-культурним рекреаційним потенціалом, що сприяє швидкому розвитку туризму.

Господарський комплекс ТЗЧ знаходиться у стадії активної трансформації, в ході якої третинна сфера (сфера послуг) виходить на перше місце. Пріоритетний розвиток РГ у провінції Хенань потребує подальшої

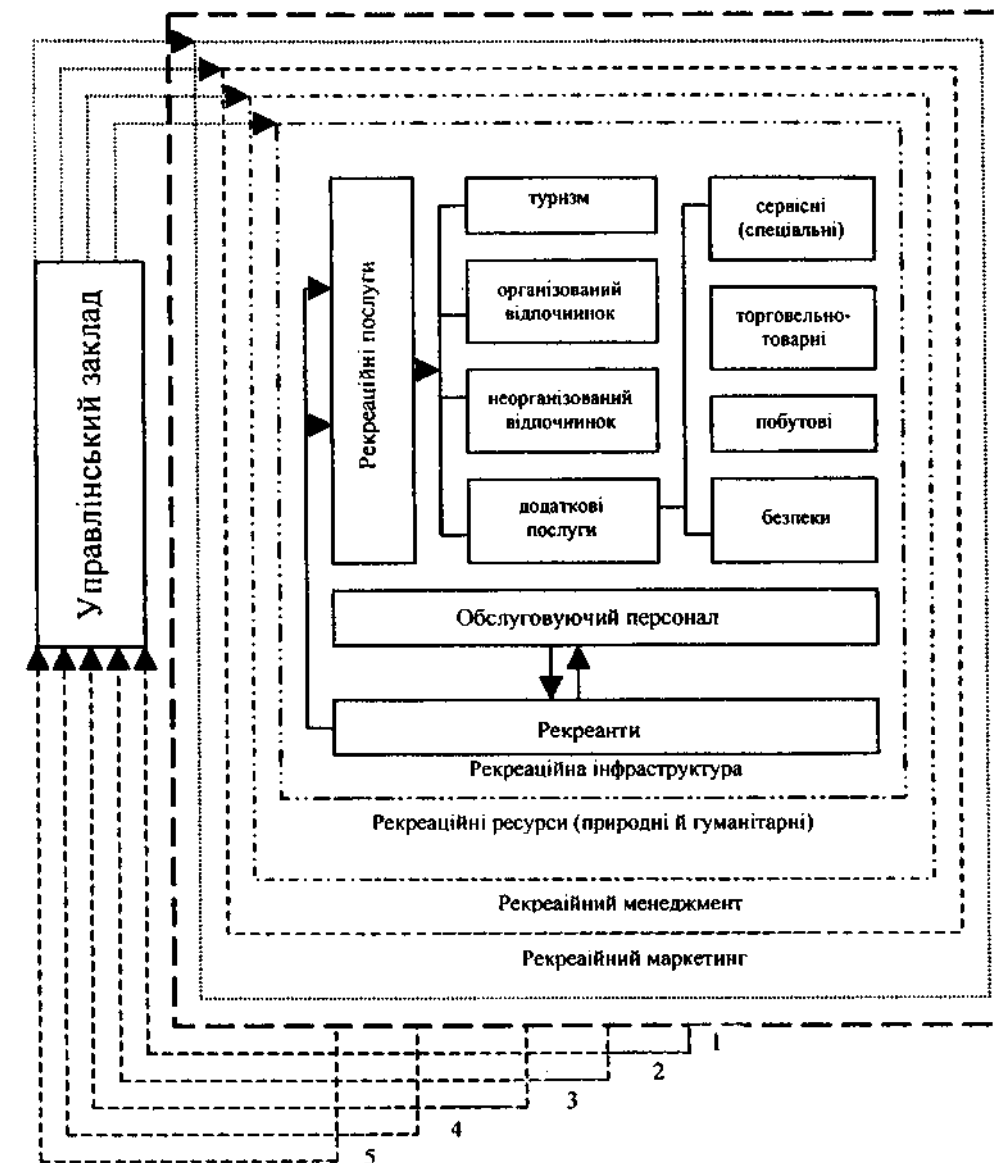

Рис. 4. Система територіальної організації рекреаційного господарства

а – сфера рекреаційної інфраструктури, б – сфера рекреаційних ресурсів, в – сфера рекреаційного менеджменту, г – сфера рекреаційного маркетингу; зворотні управлінські зв'язки: 1 – задоволення рекреантів; 2 – рівні збереження відповідності природних комплексів потребам рекреантів; 3 – рівні збереження корисних властивостей і можливостей інфраструктури; 4 – стан обслуговуючого персоналу; 5 – рівні організації рекреаційного менеджменту й маркетингу.

перебудови її господарства, випереджаючого розвиток таких галузей третинної сфери, як туристичне обслуговування, торгівля, а також природоохоронна і соціально-екологічна інфраструктура.

РГ ТЗЧ знаходиться на першій стадії свого розвитку з ефективним розвитком в'їзного і виїзного туризму. Необхідна цілеспрямована політика уряду провінції для стимулювання внутрішнього туризму і переходу до другої та третьої стадій розвитку індустрії туризму.

Розроблена функціонально-галузева структура рекреаційного комплексу ТЗЧ, яка включає сім рекреаційних підкомплексів, які складаються з рекреаційних кластерів і циклів. Ця модель буде слугувати основою для рекреаційного маркетингу і менеджменту, для планування і прогнозування розвитку РГ в провінції Хенань.

У четвертому розділі автор досліджував проблеми територіальної організації рекреаційного господарства ТЗЧ.

На основі уточненої моделі ТРС в рекреаційному господарстві ТЗЧ виділені шість комплексних підсистем і проаналізовані проблеми і перспективи їх функціонування.

Розроблена базова модель ТРС у вигляді схеми, на якій виділені туристичні центри та туристичні райони з різними видами рекреаційної діяльності, показані різноманітні поєднання рекреаційних ресурсів і рекреаційних кластерів. Складена карта рекреаційного районування ТЗЧ (рис. 5), яка буде слугувати основою для планування територіального розвитку РГ, для потреб рекреаційного маркетингу і менеджменту.

Денфінський туристичний район відіграє головну роль в ТО ТЗЧ. Тут знаходяться відомі в усьому світі гора Суншань і монастир Шаолінсьи, які представляють провідні рекреаційні ресурси в ТЗЧ, а також в усій провінції Хенань. Сінчжен-Сінмінський туристичний район характеризується наявністю культурних пам'яток жовтого імператора та багатьох інших відомих діячів культури; історико-культурний туризм тут займає перше місце в структурі РГ. Володіючи багатими природними і гуманітарними рекреаційними ресурсами, Туніський туристичний район має великі перспективи для організації комплексного туризму. У Сіянському туристичному районі найбільш привабливими об'єктами є річка Хуанхе та її пейзажно-мальовниче узбережжя. Популярним місцем екотуризму виступає Чжунмоуський туристичний район. Як туристичний центр ТЗЧ Центральний туристичний район міста Чженчжоу має унікальні переваги для розвитку торгово-ділового туризму і у майбутньому стане одним з ведучих національних центрів ділового і торгового туризму в країні.

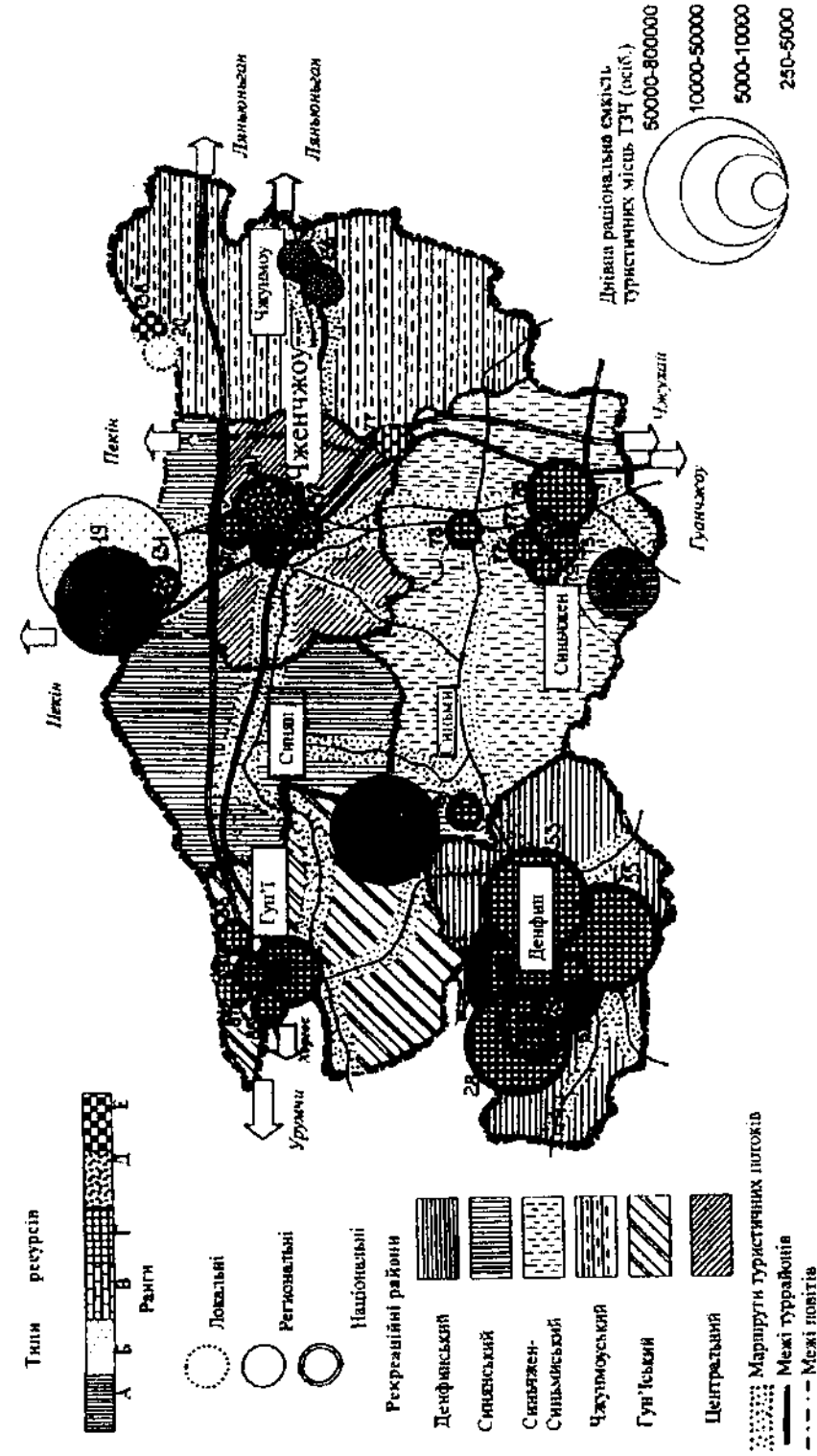

Рис. 5 Рекреаційне районування туристичної зони міста Чженчжоу (ТЗЧ)
* - номери рекреаційних об'єктів (див. табл. 3.1-3.6 тексту дисертації)

ВИСНОВКИ

На основі вивчення тенденцій і проблем розвитку рекреаційного господарства в світі і окремих країнах (Україна, Китай), практичного застосування і розвитку методологічних принципів і методичних підходів сучасної рекреаційної географії, конкретних досліджень туристичного комплексу провінції Хенань (КНР) зроблені такі узагальнення і висновки.

1. Світове господарство в своєму розвитку вступає в стадію пріоритетної ролі науки і культури, сфери послуг. Ми називаємо цей етап «стадією культурно-рекреаційної індустрії». Важливу і зростаючу роль на цьому етапі відіграє РГ. В розвинених країнах індустрія туризму міцно увійшла у перелік головних галузей економіки. В країнах з перехідною економікою РГ повинно отримати такий же соціально-економічний статус.

2. Головною особливістю РГ у порівнянні з іншими секторами економіки є його недостатня організаційно-економічна структурованість і урегульованість: з одного боку, рекреаційні послуги настільки масові і різноманітні, що вони пронизують всі останні галузі господарства; з другої - рекреаційна діяльність не має стандартних організаційно-економічних структур і знаходиться в стадії їх пошуку.

3. Численні рекреаційні послуги утворюють специфічний нематеріальний продукт, який має властивість «прихованого експорту». Актуальною лишається проблема світової класифікації «туристичних продуктів» і стандартних технологій їх виробництва.

4. РГ представляє собою складну ієрархічну систему. В країнах і регіонах формуються міжгалузеві рекреаційні комплекси, функціонально-галузєва структура яких у даний час методологічно не розроблена. Нами запропонована така схема функціональної структури РГ: *рекреаційні ланки* - простіші види рекреаційних послуг; *рекреаційні цикли* - поєднання простих рекреаційних послуг та інших (нерекреаційних) видів обов'язкових послуг; *рекреаційні кластери* - типові поєднання рекреаційних циклів, які утворюють, по суті, *види рекреаційної діяльності*; рекреаційні кластери інтегруються у *рекреаційні підкомплекси і комплекси*.

5. Базовим поняттям для аналізу ТО РГ лишається ТРС. У сучасних умовах модель ТРС (В.С. Преображенський та ін.) необхідно доповнити блоком рекреаційних послуг, підсистемами рекреаційного маркетингу і менеджменту. Розроблена нами модель ТРС представлена на рис. 4 автореферату.

6. Специфічними особливостями РГ сучасного Китаю і туристичного комплексу провінції Хенань є поєднання різноманітних структур рекреаційної діяльності за формами власності та за видами рекреаційної

діяльності. В цілому для країни характерне переважання історико-культурного туризму, приділення основної уваги зовнішньому туризму і відставання внутрішнього туризму. Рекреаційне господарство Китаю виділяється високою динамічністю і швидким зростанням.

7. Дослідження ТО ТЗЧ показало наявність в ній кількох крупних субрегіональних і локальних центрів туризму з різними поєднаннями рекреаційних ресурсів і послуг. На цій основі нами розроблено рекреаційне районування ТЗЧ, яке стане основою для розробки концепцій і програм ТО РГ та їх наступної реалізації.

8. Основними проблемами, які можуть стримувати розвиток РГ ТЗЧ, є: переваженість туристичних районів і деградація рекреаційних ресурсів; недостатній рівень обслуговування, в першу чергу, в сферах готельного, ресторанного, транспортного обслуговування, забезпечення безпеки; недостатня кількість та одноманітність туристичних товарів; невисокий рівень рекреаційного маркетингу; недостатня гармонізація рекреаційного менеджменту з міжнародними стандартами; недостатнє використання нових технологій в розвитку РГ.

СПИСОК ОПУБЛКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Ван Ціншен. Дослідження розвитку рекреаційного господарства провінції Хенань КНР. Сіань: Вид. «Географічна карта Сіаня», 2001 г. - 408 с. (видано китайською мовою)
2. Ван Ціншен. Дослідження і планування рекреаційних районів. Сіань: Вид. «Географічна карта Сіаня», 2000. - 368 с. (видано китайською мовою)
3. Сюй Шаолі, Ван Ціншен, Лі Чжунфа. Географічне середовище і соціальна культура. Чанша: Вид. «Економічна географія», 1997. - 122 с. (видано китайською мовою)

Статті:

4. Ван Ціншен, Топчієв О.Г. Теоретичні та методологічні аспекти рекреаційної географії: сучасний підхід // Український географічний журнал. - 2003. - №1(41). - С.45-49
5. Ван Ціншен. Историко-культурный туризм и развитие туристических городов // Культура народов Причерноморья. - 2002. - № 35. - С.11-15.
6. Ван Ціншен. Функціональний аналіз рекреаційного комплексу провінції Хенань (КНР) // Економічна та соціальна географія. - Вип. 53, 2002. - С. 289-292.

7. Топчиев А.Г., Ван Циншен. Устойчивый туризм и экотуризм: тенденции и проблемы развития // «Устойчивое развитие экологического туризма на Черноморском побережье»: Сб. материалов 3-го симпозиума, (10- 13 июня 2003г. Одесса)/Центр научно-технической, экономической и правовой информации. - ЦНТЭПИ, 2003. - С. 241-249.
8. Ван Циншен. Заходи розвитку рекреаційного господарства провінції Хенань КНР // Економічна географія - 1996. - №3. Чанша провінції Хунань, Китай. - С. 15-21. (видано китайською мовою)
9. Ван Циншен. Дослідження системи координованості взаємозв'язків міжду туристичним районуванням та його реалізацією // Економічна географія - 1995. - №2. Чанша провінції Хунань, Китай. - С.26-32. (видано китайською мовою)
10. Ван Циншен. Систематична оцінка рекреаційних ресурсів провінції Хенань КНР // Дослідження території та природні ресурси - 1995. - №4. Харбін провінції Хейлуцзян, Китай. - С.24-30. (видано китайською мовою)
11. Ван Циншен. Дослідження розвитку туристичного району Ханьгугуань міста Саньминься провінції Хенань КНР // Дослідження і розвитку території - 1996. - №4. Чженчжоу провінції Хенань, Китай. - С.23-27. (видано китайською мовою)
12. Ван Циншен. Дослідження розвитку туристичного центру релігійної культури храму Дунлиньси міста Чженчжоу провінції Хенань // Економічна географія - 1997. - спеціальна підбірка статей. Чанша провінції Хунань, Китай. - С. 34-38. (видано китайською мовою)
13. Ван Циншен. Дослідження планування розвитку туризму повіту Сунсянь // Економічна географія - 2001. - спеціальний збірник статей. Чанша провінції Хунань, Китай. - С. 90-94. (видано китайською мовою)
14. Ван Циншен. Початкове дослідження розвитку туризму Алтайського краю Росії // Прогрес географічних наук - 1997. - №3. Пекін, Китай. - С. 61-64. (видано китайською мовою)
15. Wang Qingsheng. A primary study on ecotourism development in the recreational zones along the Black Sea of Ukraine - for an example of Odessa recreational complex // Tourism 2000, Asia Pacific's Role in the New Millennium (Conference Proceedings, volume 1), 1999. - Hongkong, China. - P. 86-90.
16. Ван Циншен. Прогрес досліджень рекреаційної географії в країнах СНД // Економічна географія. - 2000. - №3. Чанша провінції Хунань, Китай. - С. 20-26. (видано китайською мовою)

АНОТАЦІЯ

Ван Циншен. Дослідження територіальної організації рекреаційного господарства (на прикладі туристичної зони міста Чженчжоу КНР) - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.02 - економічна і соціальна географія. - Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Одеса, 2003.

В дисертаційній роботі здійснена теоретична і методологічна розробка сучасних принципів територіальної організації рекреаційного господарства та їх практична реалізація на прикладі туристичної зони міста Чженчжоу (КНР). Аналізуються основні тенденції і проблеми розвитку РГ в світі і в окремих країнах, обговорюється сучасний концептуальний апарат рекреаційної географії, особливості РГ як виду економічної діяльності. Запропоноване функціональне структурування РГ за схемою: рекреаційні ланки - рекреаційні цикли - рекреаційні кластери - рекреаційні підкомплекси і комплекси. При дослідженні методологічних положень ТО РГ розроблена модель територіальної рекреаційної системи як базової форми ТО РГ. Розроблена загальна методологічна схема вивчення ТО РГ на регіональному рівні.

Дані методологічні положення доведені до конкретних методичних рішень на прикладі туристичної зони міста Чженчжоу. В межах комплексного географічного дослідження РГ провінції Хенань та його територіальної організації проведено функціональне структурування рекреаційного комплексу провінції Хенань, розроблена схема рекреаційного районування ТЗЧ для цілей туристичного менеджменту і маркетингу.

Ключові слова: рекреаційне господарство, територіальна організація, територіальна рекреаційна система, рекреаційний цикл, рекреаційний кластер, міжгалузевий рекреаційний комплекс, туристична зона, туристичний район.

АННОТАЦИЯ

Ван Циншен. Исследование территориальной организации рекреационного хозяйства (на примере туристической зоны города Чжэнчжоу, КНР). - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата географических наук по специальности 11.00.02 - экономическая и социальная география. - Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Одесса, 2003.

В диссертационной работе предложена теоретическая и методологическая разработка современных принципов ТО РХ и их практической реализации на примере туристической зоны города Чжэнчжоу (КНР). Анализируются основные тенденции и проблемы развития РХ в мире

и в отдельных странах, обсуждается современный понятийно-концептуальный аппарат рекреационной географии, особенности РХ как вида экономической деятельности. Предложено функциональное структурирование РХ по схеме: рекреационные звенья - рекреационные циклы - рекреационные кластеры - рекреационные подкомплексы и комплексы. При исследовании методологических положений ТО РХ разработана модель территориальной рекреационной системы как базовой формы ТО РХ. Разработана общая методологическая схема изучения ТО РХ на региональном уровне.

Данные методологические положения доведены до конкретных методических решений на примере туристической зоны города Чжэнчжоу. В рамках комплексного географического исследования РХ провинции Хэнань и его территориальной организации проведено функциональное структурирование рекреационного комплекса провинции Хэнань, разработана схема рекреационного районирования ТЗЧ для целей туристического менеджмента и маркетинга.

Ключевые слова: рекреационное хозяйство, территориальная организация, территориальная рекреационная система, рекреационный цикл, рекреационный кластер, межотраслевой рекреационный комплекс, туристическая зона, туристический район.

ABSTRACT

Wang Qingsheng. Study on territorial organization of recreational economy (for an example of tourism zone of Zhengzhou city in P.R. China). Manuscript.

Thesis on competition of a scientific degree of the candidate of geographical sciences by speciality 11.00.02 - economic and social geography. -I.I. Mechnikov Odessa National University, Odessa, 2003.

In the dissertation theoretical and methodological research of modern principles for territorial organization of recreational economy (TO RE) and its applications in the tourism zone of Zhengzhou city (TZZ) have been raised. Basic tendencies and problems of development of recreational economy (RE) in all of the world and in Ukraine and China, modern conceptions of recreational geography, characteristics of RE as a kind of economic activity are analyzed. Scheme for functional structure of RE has been raised: recreational chains - recreational cycles - recreational clusters - recreational subcomplexes and complexes. Within researches of methodological conditions of TO RE, the author gives an analysis for the model of territorial recreational system as a basic form of TO RE. General methodological scheme for analyzing TO RE at the level of region is made, with which subsystems of management and marketing are supplemented.

The proposed methodological models are applied into concrete region, such as TZZ of P.R. China. The author proposes the functional structure of recreational complex of TZZ, which includes 7 subcomplexes (recreational clusters).

Key words: recreational economy, territorial organization, territorial recreational system, recreational cycles, recreational clusters, transdepartmental recreational complex, tourism zone, tourism area.

61/31

Підписано до друку 22.08.2003.
Обсяг 0,9 авт. арк. Формат 60x90/16.
Тираж 100 прим. Папір офсетний. Зам. № 495.

Надруковано у друкарні видавництва "Астропринт" (Свідоцтво ДК № 132
від 28.07.2000 р.) м. Одеса, вул. Преображенська, 24, к.13. Тел./факс:
(0482) 26-96-82, 26-98-82, 37-14-25. www.astroprint.odessa.ua